
ПРОФЕСІЙНО - ОСОБИСТІСНІ ЯКОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Шевченко Лариса Олександрівна¹, Шломін Олександр Юрійович²,

¹ Кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології
Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6117-9134>

² Аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків
(Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3682-6387>

UDC: 159.92:340

АНОТАЦІЯ

У статті представлені результати вивчення деяких професійно значущих якостей особистості працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, оскільки модернізація правоохоронної системи в цілому обумовлює об'єктивну потребу в удосконаленні професійної підготовки працівників поліції, формуванні професійно значущих якостей починаючи з етапу навчання курсантів у вищих навчальних закладах. Отримані результати дослідження свідчать про необхідність диференційованого підходу до визначення комплексу професійно важливих якостей особистості працівників поліції підрозділів превентивної діяльності та їх розвитку у процесі професіогенеза, створення дієвих програм психологічного супроводження професійної діяльності працівників підрозділів превенції.

Ключові слова: особистість, превентивна діяльність, професійно - особистісні якості, комунікабельність, реалістичність, цілеспрямованість, сумлінність.

Address for correspondence, e-mail : editpsychas@gmail.com
Copyright: © Larisa Shevchenko, Oleksandr Shlomin

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

Постановка проблеми Модернізація правоохоронної системи в Україні має за мету привести результати її діяльності до відповідності запитам громадян та суспільства, що зумовлює об'єктивну потребу у вдосконаленні професійної підготовки працівників поліції, набуття ними під час навчання комунікативних, психологічних, конфліктологічних та професійних знань та вмінь. Заступник міністра внутрішніх справ С. Яровий вважає, що зараз виникла необхідність у підрозділах з іншою психологією, абсолютно іншим підходом до вирішення завдань службової діяльності. Ефективність діяльності сучасних поліцейських залежить не тільки від рівня професійної підготовки, а також від особистісної компоненти (О.В. Землянська, В.С. Медведєв, Т. М. Малкова, Н. М. Теслик та ін.), котра світоглядно утримує ідею гуманізму. Отже, вивчення професійно-особистісних якостей працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції на різних етапах професіоналізації є вельми актуальним завданням.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми дослідження

Професійно-важливі якості особистості тлумачаться як індивідуальні якості суб'єкта, які впливають на ефективність його діяльності та успішність оволодіння нею та, частіше за все, виступають у формі професіональних вимог до особистості. У дослідженнях таких науковців як О.Є. Гуменюк, Ю.Б. Ірхін, Р.В. Каламаж, Л.М. Мітіна, О.Р. Фонарьов та ін.

висвітлено, що має місце певний зв'язок між людиною та професією: професія впливає на людину, змінює її свідомість, утім, людина опановуючи професію, здатна змінювати характер своєї професійної діяльності. Ю. П. Поваренков такі поняття як «професійне становлення особистості» та «становлення суб'єкта праці» використовує як синоніми. За його думкою, професійне становлення особистості – це системний, неперервний процес, який детермінується комплексом зовнішніх та внутрішніх чинників і реалізується за допомогою різних психологічних механізмів [1, с. 95]. Професіоналізація розглядається як цілісний процес професійного становлення особистості, формування необхідних професійно-важливих якостей. Критеріями розвитку особистості професіонала виступають: професійна продуктивність, професійні якості, професійна ідентичність і професійна зрілість. Тож, Ю.П. Поваренков вважає головним не хронологічний, а суто «професійний» вік людини, тобто тривалість професійного становлення особистості, втім, стадії професійного становлення в основному співпадають з етапами професійної соціалізації людини та набуття нею професійних якостей. У ряді досліджень В.В. Вітюк визначає професійно-особистісні якості фахівця як інтегровану сукупність і професійних і особистісних якостей, яка виникає внаслідок трансформації професійно-важливих знань, вимог і вмінь в особистісно значущі для фахівця та виявляється у більш ефективній професійній діяльності. Профе-

сійно-особистісні якості синтезують у собі, по-перше, загальні вимоги до фахівця як особистості, по-друге, особливості його професійної діяльності та, по-третє, їх конкретний прояв в особистих якостях і діяльності[2, с. 87].

Професійно-важливі якості є інтегральними психологічними та психофізіологічними утвореннями, які формуються в процесі професійної діяльності як спеціальні (професійні) здібності за механізмом функціональних систем. Формування професійно-важливих якостей особистості працівника поліції відбувається поступово, на основі наступних психічних процесів: когнітивних, які визначають придатність до свідомого засвоєння змісту та методів діяльності працівника поліції; комунікативних, що є основою організації різних форм спілкування з колегами та громадянами; регуляторних, котрі забезпечують здатність до самоконтролю, саморегуляції й регуляції професійної діяльності [3; с. 46-47, с.51]. За думкою Т.П. Колісник, зміст професійно важливих якостей особистості залежить від конкретної професійної діяльності [4, с.71]. Так, Т.М. Малкова, досліджуючи професійне становлення особистості на прикладі ВНЗ системи МВС України відмічає, що в процесі професійного розвитку, починаючи з етапу навчання у навчальному закладі, у особистості виникають певні психічні новоутворення, такі як: уявлення про професійну діяльність, афективно-оціночне ставлення до роботи, морально-психологічні властивості[5,с.317]. Близькою є думка І.В. Рудяк, яка вважає, що цілеспрямо-

ване формування професійно-особистісних якостей в процесі навчання у вищих навчальних закладах створює умови для стимулювання курсантів до рефлексії своїх професійних дій, для їх підготовленості до динамічної трансформації власної поведінки відповідно до професійних завдань. [6]. В Національній поліції України працюють фахівці багатьох спеціальностей, кожна з яких має свою специфіку діяльності та вимагає від людини своєрідних якостей. Працівники поліції Департаменту превенції у межах компетенції реалізують державну політику у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху, організації роботи дозвільної системи, превентивної та профілактичної діяльності, запобігання та припинення насильства в сім'ї тощо. Отже, необхідним є диференційований підхід як до визначення комплексу професійно важливих якостей особистості працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, так і до їх розвитку у процесі професіоналізації.

Метою дослідження стало вивчення професійно - особистісних якостей працівників поліції підрозділів превентивної діяльності на різних етапах професіоналізації.

На основі мети були реалізовані наступні **завдання**:

проаналізувати тлумачення поняття «професійно - особистісні якості особистості» у психологічній науці;

дослідити особливості професійно - особистісного потенціалу працівників поліції

підрозділів превентивної діяльності на різних етапах професіогенезу;

вивчити рівень та характеристики сумлінності працівників поліції підрозділів превентивної діяльності на різних етапах професіоналізації.

Виклад основного матеріалу дослідження В дослідженні приймали участь курсанти та студенти Харківського національного університету внутрішніх справ, всього 279 осіб чоловічої та жіночої статі у віці 18–34 роки, з них сформовано три групи: перша група складалася із 97 осіб (курсанти першого року навчання), друга група зі 95 осіб (курсанти четвертого року навчання) та третя група – 87 осіб (працівники поліції, які мають стаж роботи 3-5 років та навчаються на заочній формі навчання). Під час дослідження було використано наступні методи:

тестування - *методика* «Опитувальник професійно-особистісного потенціала» Дж.Барретта у адаптації А.В. Фефілова. Використана методика «Опитувальник професійно-особистісного потенціала» складається з 2 блоків, кожен блок містить по 40 питань. На основі отриманих результатів оцінюється п'ять якостей особистості у парах: уява (І) – реалізм (F); обачність (D) – безпосередність (Sp); пасивність (P) – наполегливість (A); схильність до самотності (So) – комунікабельність (G). Аналіз результатів дозволяє одержати характеристику та стильові особливості певного психотипу особистості. *Методика* «Шкала сумлінності» В.В. Мельника та Л.Т.

Ямпольського, яка містить 14 питань та призначена для вимірювання ступеня поваги людини до соціальних норм та етичних вимог;

анкетування за спеціально розробленою анкетною. Респондентам було запропоновано назвати ті якості, які сприяють і які утруднюють професійну діяльність працівника поліції, а також визначити їх наявність/ відсутність у себе особисто. Зауважимо, що респонденти відмітили не тільки якості, но і окремі чинники, які на їх думку, є важливими для професійної діяльності працівника поліції;

для статистичної обробки даних було використано t-критерій Стюдента для незалежних груп.

Професійно-особистісні якості, як зазначає Дж. Барретт, входять до складу професійно важливих якостей індивіда та створюються на основі особистісних можливостей [7]. Як зауважує дослідник, їх слід розглядати як відносно рухливі властивості особистості. По-перше, вони виступають як результат особистісного розвитку людини та вдосконалюються в ході підготовки до професійної діяльності. По-друге, рівень розвитку професійно важливих якостей людини, їх морально-характерологічна спрямованість і глибина впливає на ефективність професійної діяльності. По-третє, як зауважила Т.А. Гузикова (2009), професійно-особистісні якості є невід'ємною складовою професійних мотивів, ціннісних орієнтацій тож вимагають певних умов формування.

За результатами дослідження отримані

наступні показники професійно-особистісних якостей працівників поліції підрозділів превентивної діяльності на різних етапах професійного становлення (див. таблицю 1).

Як вбачається з результатів дослідження, тільки показники шкали «Пасивність – наполегливість» мають високі значення у всіх групах досліджуваних працівників поліції (1 група - 14.06 ± 0.89 , 2 група - 13.98 ± 1.10 , 3 група - 14.32 ± 0.71). Математико-статистичний аналіз не виявив вірогідних відмінностей між цими групами, отже досліджувані демон-

досліджуваних знаходяться у діапазоні середніх значень.

Професійне становлення особистості працівників поліції починається з формування професійних намірів та вибору конкретної професії. Перша група досліджуваних – курсанти 1 курсу виявили намір стати працівниками поліції підрозділів превентивної діяльності та реалізували його вступивши на навчання в Харківський національний університет внутрішніх справ. О. І. Кудерміна визначила, що у майбутніх правоохоронців стихійно сформо-

Таблиця 1.

ПОКАЗНИКИ ПРОФЕСІЙНО - ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ (M±M)

Шкали	1 група (1 курс)	2 група (4 курс)	3 група (професіонали)	t 1 - 2	t 2 - 3	t 1 - 3
Схильність до самотності – комунікабельність	11.63±0.80	7.24±1.38	10.89±0.62	2,06*	1,94*	0,29
Пасивність – наполегливість	14.06±0.89	13.98±1.10	14.32±0.71	0.49	0.15	0,38
Уява – реалізм	7.25±0.58	10.17±0.25	8.18±0.68	2,05*	1,95*	0,67
Застережливості – безпосередності	11.44±0.72	10.92±0.36	11.78±0.75	0.65	1.03	0,09

Примітка: * - рівень значущості $\leq 0,05$

струють наявність таких якостей як: рішучість, відповідальність, критичність, наполегливість, цілеспрямованість, вимогливі до себе та інших, інколи можуть проявляти агресивність та схильність до ризику.

Отримані показники за трьома шкалами – «Схильність до самотності – комунікабельність», «Уява – реалізм», «Застережливості – безпосередності» у всіх групах

вані уявлення про зміст та особливості майбутньої діяльності, оскільки реалії сьогодення свідчать про відсутність цілеспрямованої профорієнтації молоді [8, с. 125-134]. Отримані дані нашого дослідження частково узгоджуються з одержаними дослідницею результатами. За шкалою «Уява – реалізм», було виявлені відмінності між групами: у першій групі (1 курс) показник дорівнює 7.25 ± 0.58 , є най-

нижчим у виборці досліджуваних. В другій групі (4 курс) показник названої шкали складає 10.17 ± 0.25 , є достовірно вищим ніж в групі 1 та групі 3. У третій групі (професіонали) показник означеної шкали сягає 8.18 ± 0.68 ($t_{1-2} = 2.05$, $p \leq 0.05$, $t_{2-3} = 1.95$, $p \leq 0.05$). Наявні дані свідчать, що досліджувані першої групи є емоційнішими, більш уважні та відкриті до почуттів інших, креативні та інколи, експресивні, імпульсивні. Серед професійно значущих якостей особистості вони виділяють: сміливість, освіченість, дисциплінованість, альтруїзм. Вони мають бажання стати фахівцями своєї справи, але чітких уявлень про професійну діяльність ще не мають, ідеалізують майбутню професію. Можливо, що саме ці якості пов'язані як із віком, так і зі процесами професійної адаптації, в першу чергу, з потребою у самоствердженні. Курсанти першої групи не стажувалися у практичних підрозділах поліції, тому виявлені особистісні якості є проявом певних адаптаційних проблем, які пов'язані з недостатньою обізнаністю щодо майбутньої професійної діяльності. Отримані дані співпадають з результатами досліджень вітчизняних науковців. На ранніх стадіях становлення особистості у професії переважає розвиток емоційних компонентів її професійних установок. Людина несвідомо шукає професію, де вона буде зберігати відповідність своїм уявленням про себе, а «входячи у професію», буде шукати здійснення цієї відповідності. На більш пізніх етапах відбувається інтеграція емоційного компоненту з когнітивним змістом і форму-

вання повноцінних професійних установок. Таким чином, процес становлення особистості фахівця має складний характер. У ньому виділяються різні стадії та рівні розвитку його особистості, які виокремлюються відповідно до ступеня її інтегрованості до системи професійних відносин, ступеня усвідомленості тих або інших характеристик професійної реальності, а також себе як суб'єкта професійної діяльності, що передбачає здатність індивіда до самовиявлення, самоздійснення, самоствердження, самовизначення, яка створює умови для його перетворення, а отже, для існування в сучасному мінливому світі [9, с. 99-105].

Досліджувані другої групи, які завершують навчання, у більшості мають сформовану професійну спрямованість та психологічну готовність до професійної діяльності. До професійно значущих якостей особистості вони відносять: позитивне самоставлення, відповідальність, професійну компетентність, стриманість, упевненість в собі, вміння розв'язувати конфлікти. Вони вже працювали під час виробничої практики у практичних підрозділах поліції, тому реалістичніше за першокурсників оцінюють професійні перспективи, визначають цінність професійної освіти. За час стажування курсанти ознайомилися зі специфікою превентивної діяльності, яка часто супроводжується екстремальними навантаженнями, протікає в напружених, складних умовах, пов'язаних із застосуванням зброї, фізичної сили, спеціальних засобів. Разом з тим, досліджувані цієї групи підкреслюють

прагнення свого матеріального благополуччя, високого соціального статусу, поліпшення якості життя завдяки саме цій професійній діяльності. Чи не стає вища освіта у молодіжному середовищі лише прагматичною та/або інструментальною цінністю?

Значущі розбіжності між другою та третьою групою досліджуваних, ми вважаємо, викликані незадоволеністю професійною діяльністю групи стажованих працівників, їх постійною психічною напругою, внутрішнім дискомфортом, бажанням змінити щось у своєму житті чи службовій діяльності. Професійно значущими якостями особистості вони вважають: стан здоров'я, самостійність, особисту активність, вміння приймати рішення в умовах дефіциту часу та за умов недостатньої поінформованості, здатність витримувати тривале емоційне напруження, почуття невідзначеності. Як слушно зауважив В.А. Бодров (2007), професійна роль працівника органів внутрішніх справ багатосторонньо впливає на особистість, висуває до людини певні вимоги, перетворюючи його зовнішній та внутрішній образ. Специфіка самої правоохоронної діяльності, складність умов її здійснення, психоемоційні і фізіологічні перевантаження сприяють порівняно швидкому розвитку незадоволеністю своєю професійною діяльністю, а також професійною затребуваністю, що збільшується відповідно зі стажем роботи. Адже якщо людина не реалізувала себе в професії, то в неї виникає професійна деформація, що призводить до змін в психологічному та про-

фесійному становленні. Навчання у вищому закладі зі специфічними умовами навчання є одним з засобів вирішення невдоволеності собою чи ситуацією в житті в цілому. Тобто, у досліджуваних третьої групи означені особистісні якості свідчать про наявність проблем, які пов'язані з професійним та сімейним перевантаженням, що є характерним для працівників поліції в цілому на цьому етапі професіоналізації. Як вважають науковці – В.І. Барко (2010), В.С. Медведєв (2011), І.В. Рудяк (2014), дезадаптивні прояви – такі як емоційне вигорання, невротизація, психосоматичні розлади та незадоволеність роботою стають приводом для звільнення зі служби.

Комунікабельність є базовою якістю особистості, яка сприяє формуванню комунікаційних навичок людини. Професійна комунікація, як міжособистісна взаємодія, визначається і регулюється всією системою суспільних відносин, умовами діяльності поліцейських, а також, на думку С.В. Обшалова, інтересами особистостей і груп під час здійснення ними своїх соціальних функцій [10, с.19]. Але аналіз комунікацій в правоохоронній сфері здійснений Ю. Осиповою, свідчить, що ефективно спілкуватися вміють далеко не всі працівники правоохоронних органів. І це не дивлячись на те, що вони від 50 до 90% свого робочого часу витрачають саме на спілкування [Цит за 11, с.194]. Професійна комунікація працівника поліції впливає на всю службову діяльність, зокрема на прийняття рішень організаційного чи координаційного характеру.

Результати дослідження свідчать про наявність психологічної готовності працівників поліції усіх груп до професійної комунікації. Утім, отримані значущі розбіжності в групах за шкалою «Схильність до самотності – комунікабельність»: у першій групі (1 курс) показник складає 11.63 ± 0.80 , у другій групі (4 курс) показник дорівнює 7.24 ± 1.38 , у третій (професіонали) – 10.89 ± 0.62 ($t_{1-2} = 2.06$, $p \leq 0.05$, $t_{2-3} = 1.94$, $p \leq 0.05$). Досліджувані першої та третьої груп є більш товаришескими за досліджуваних другої групи, вони лояльніші, здатні працювати в групі, колективі, можуть надавати підтримку, уважні до інших, вміють вислуховувати й здатні підкоритися службовим вимогам. Першокурсники свідомо змінюють свою поведінку під час навчання, однаково старанно навчаються та виконують статутні вимоги, виконують службові наряди, патрулюють територію. Стажовані досліджувані турбуються про коректність поведінки, мають визначену комунікативну спрямованість, уважні до суспільного визнання та поваги оточуючих (колег, громадян). Досліджувані другої групи демонструють самостійність, ініціативність, вважають що мають знання та вміння й здатні самостійно побудувати свою кар'єру, прагнуть реалізувати свій професійний потенціал. Отримані результати узгоджуються з результатами досліджень С.О. Ларіонової (2002) та І.В. Ластовець (2012), які свідчать, що прогноз ефективності соціально-психологічної адаптації особистості до служби в ОВС залежить не стільки від ступеня ада-

птованості до конкретних соціальних умов (наявного рівня адаптації), скільки від соціально-психологічних якостей, що сприяють задоволенню базової соціальної потреби особистості в позитивному ставленні (соціальному схваленні) своєї професійної діяльності [12;13, с. 19].

Математико- статистичний аналіз не виявив вірогідних відмінностей за шкалою «Застережливість – безпосередність» між групами досліджуваних: у першій групі (1 курс) показник дорівнював 11.44 ± 0.72 , у другій групі (4 курс) показник складає 10.92 ± 0.36 , у третій групі (професіонали) – 11.78 ± 0.75 . Як вбачається з результатів дослідження, за названою шкалою показники стажованих працівників поліції не відрізняються від показників курсантів обох груп. Всі респонденти є урівноваженими, стриманими, здатними контролювати свою поведінку та дії, обачливі, можуть держати під контролем свої почуття, мають достатній адаптивний потенціал, критичні. Досліджуючи окремі психологічні особливості офіцерів поліції чоловічої та жіночої статі з різним стажем перебування в професії, науковці Н. Хе, Й. Жао, К. Арчболд також не виявили розбіжностей між групами. Дослідники пояснюють відсутність відмінностей за цими шкалами значущістю означених психологічних властивостей для професійної діяльності та процедурою попереднього відбору, яка є фільтром для осіб з невідповідними характеристиками [14, р. 693].

Трансформація та динамічність сучас-

них соціально-політичних та економічних процесів в країні висувають перед працівниками сучасної поліції запити щодо специфіки превентивної діяльності, адміністративно-нормативної регуляції соціальної поведінки громадян, надання допомоги постраждалим від насильства тощо. Працівники Національної поліції реалізуючи гасло «Служити та захищати», мають своєчасно запобігати злочинам, підтримують громадський спокій та порядок, забезпечують безпеку громадян, надають необхідну допомогу людям. Спрямованість на допомогу, за К.О. Абульхановою-Славською, вказує на позитивність психологічної установки щодо інших людей у соціальній та професійній сферах, є показником розвитку ціннісно-смиислового аспекту дій особистості як «людини соціальної» (суб'єкта діяльності), підтверджуючи її здатність до ефективної роботи у колективі, з різними людьми [15]. Готовність сприймати іншу людину та надавати необхідну допомогу, співучасть, повага до особистості є не тільки проявом соціальних норм в діяльності працівників поліції, а значущими професійними якостями особистості. За результатами дослідження у групі 3 (стажованих працівників поліції) діагностовано високий рівень фактору сумлінності, в двох інших групах – достатній рівень. ($t_{1-3} = 2.02, p \leq 0.05, t_{2-3} = 1.98, p \leq 0.05$). Особи з високим рівнем фактору сумлінності мають розвинене почуття відповідальності та стійкі моральні принципи, добросовісні, толерантні, справедливі. Відтак, працівники поліції з досвідом роботи вважа-

ють, що свою поведінку і взаємодію з громадянами вони будують керуючись водночас строго регламентованими правовими нормами, почуттям обов'язку й підпорядковують свою діяльність соціальним вимогам та етичним стандартам. Досліджувані першої та другої груп (курсанти) з достатнім рівнем фактору сумлінності характеризуються емпатичністю, повагою до гідності людини, здатні зрозуміти іншого, чуйні, турботливі, легковірні. Вони вважають, що саме ці якості потрібні для якісного та ефективного виконання своїх майбутніх службових обов'язків.

Висновки

Визначення соціального призначення поліції та її ролі у суспільстві вимагають від працівників підрозділів превентивної діяльності поліції конструктивно будувати взаємовідносини з громадянами в умовах правового регулювання на принципах довіри та взаєморозуміння. Реформування правоохоронної системи в Україні і створення підрозділів превентивної діяльності, які характеризуються іншим підходом до вирішення завдань службової діяльності, зумовлюють об'єктивну потребу у вдосконаленні професійної підготовки працівників поліції нової генерації, набуття ними професійно важливих знань та вмінь під час фахового навчання. Ефективність діяльності працівника поліції залежить і від рівня професійної підготовки, і від його особистісних якостей.

Усі досліджувані позитивно ставляться до обраної професії. Аналіз результатів дослі-

дження дозволяє стверджувати, що працівники поліції, і ті що навчаються університеті, і ті, що мають професійний досвід, демонструють наявність таких якостей як: рішучість, обачливість, відповідальність, урівноваженість, критичність, наполегливість, комунікабельність, вимогливість до себе і інших, вони здатні контролювати свою поведінку і дії, можуть тримати під контролем свої почуття, мають достатній адаптивний потенціал, але інколи проявляють агресивність і схильність до ризику.

Курсанти-першокурсники ідеалізують майбутню професію. Їх яскравими якостями є креативність, емоційність, імпульсивність, відкритість до почуттів інших, тобто більшість цих якостей може стати основою успішного професійного спілкування та адекватного міжособистісного сприймання.

Курсанти - випускники у більшості мають професійну спрямованість та психологічну готовність до професійної діяльності. Вони мають професійно важливі якості, такі як: цілеспрямованість, ініціативність, самостійність. Упевнені, що зможуть поліпшити якість життя і досягти високого соціального статусу завдяки професійній діяльності.

Працівники поліції із стажем професійної діяльності незадоволені своєю діяльністю, переживають внутрішній дискомфорт, пов'язаний з професійними і сімейними перевантаженнями, характерними для працівників поліції в цілому на цьому етапі професіоналізації. Вони реалістично оцінюють свої професійні

перспективи, здобуття освіти у вищому навчальному закладі із специфічними умовами навчання є одним з шляхів вирішення проблеми невдоволення собою або ситуацією в житті в цілому.

Перспективи подальших досліджень.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі вважаємо: по-перше, цільове використання одержаних результатів у професійній підготовці працівників поліції підрозділів превентивної діяльності на етапі фахового навчання; по-друге, створення дієвих програм психологічного супроводження працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції з урахуванням етапів професійного розвитку.

References:

- Povarenkov Yu.P. Vvedenie v psihologiyu truda: ucheb pos. dlya studentov vuzov / Povarenkov Yu.P. – Kirov : Izd-vo Vyat GGU, 2006. 134s.
- Vltyuk V.V. Deyaki aspekti rozvitku profesyno-osobistisnih yakostey vchiteliv-predmetnikov / V.V. Vltyuk //Mater. zvlit.-nauk.konf. "Pislyadiplomna osvita ta upravlinnya navchalnimi zakladami v umovah transformatsiyi susp-va." – K., 1999. 1-2 kvitnya. S.87-89.
- Psihologiya u profesynly diyalnostl politsiyi: navch.pos./ O.O.Evdokimova, I.V.Zhdanova, D.V. Shvets ta In. za zag.red.V.V.Sokurenka; MVS Ukrayini, Harkiv. nats. un-t vnutr.sprav. Harkiv, 2018. 426s.
- Kollisnik T. P. Faktori, scho obumovlyuyut formuvannya profesyno-osobistisnoyi stlykostl u maybutnlh

- oftserIv polItSIYi // Mezhdunarodnyiy nauchnyiy zhurnal. 2016. # 5 S.71-73
- Malkova T.M. ProfesIyne stanovlennya osobistostI (na prikladI vischih navchalnih zakladIv sistemi MInIsterstva vnutrIshnlh sprav UkraYini) : monografIya / T.M. Malkova. – KiYiv, NVP "InterservIs", 2012. 396s.
- Rudyak I.V. Ya-kontseptsIya zhInok-pratsIvnikIv OSV na rIlnih etapah profesIonalIzatsIYi: dis...kandidata psihol. nauk: 19.00.06 / Rudyak Inna ViktorIvna. – H., 2014. 224s.
- Barret Dzh. . Karera: sposobnosti i vyibor : Testyi / Dzh.Barret; per. s angl. Yu.R.Sokolova. M. : AST; Astrel, 2002. 208s.
- KudermIna O. I. SotsIalno-tipoviy profil maybutnogo pravoohorontsya yak sub'Ehta profesIynogo spIlkuvannya / O. I. KudermIna // PsihologIchnIper-spektivi. — 2012. — # 20. — S. 125—134.
- Venediktov V.S. Status pratsIvnikIv organIv vnutrIshnlh sprav UkraYini yak derzhavnih sluzhbovtIv: Nauk.-prakt. PosIbnik / V. S. Venediktov, M. I. Inshin. - X.,2003. – 188 s.
- Obshalov S.V. PsihologIchnI aspekti spIlkuvannya u robotI pratsIvni- ka OVS / S.V. Obshalov, D.O. Butskih // Naukoviy vIsnik yuridichnoYi akademI-Yi MVS. 2005. # 1. S. 17–21.
- O.E. Turinska KomunIkativna kompetentnIst pravoohorontsIv yak umova Yih efektyvnoYi profesIynoYi dIyalnostI / Turinska O.E. //Naukoviy vIsnik LvIvskogo derzhavnogo unIversitetu vnutrIshnlh sprav. – 2012. - # 1. – S. 186 -195
- Lastovets I. V. PsihologIchnI skladovI garmonIynoYi osobistostI kursantIv VNZ MVS UkraYini / I.V. Lastovets // VIsnik HarkIvskogo natsIonalnogo unIversitetu ImenI V.N.KarazIna. SerIya «PsihologIya». – 2012. – #1032. – S.17-19.
- Larionova S. A. Professionalno-psihologicheskii otbor kandidatov na sluzhbu v organyi vnutrennih del na osnove diagnostiki sotsialno-psihologicheskoy adaptirovannosti lichnosti : avtoref. dis. na soisk. uchen. stepeni kand.psihol.nauk: spets. 19.00.05 «Sotsialnaya psihologiya»/ S.A.Larionova/ - M., 2001. - 26 s.
- He N. Gender and police stress: The convergent and divergent impact of work environment, work-family conflict, and stress coping mechanisms of female and male police officers / N.He, J. Zhao, C. Archbold // Policing: An International Journal of Police Strategies & Management. – 2002. – Vol.25. – Iss. 4. – P. 687 – 708.
- Abulhanova-Slavskaya K.A. Strategiya zhizni/ K.A. Abulhanova-Slavskaya. – M.: Myisl, 1991. – 300s.

Larisa Shevchenko

PhD in Psychological Sciences, Associate Professor, associate professor of the Department of Sociology and Psychology, Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv (Ukraine)

Oleksandr Shlomin

Postgraduate Student of Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv (Ukraine)

PROFESSIONAL AND PERSONAL QUALITIES OF PREVENTIVE UNIT EMPLOYEES OF THE NATIONAL POLICE AT DIFFERENT STAGES OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT

ABSTRACT

The article presents the results of the study on some professionally significant personal qualities of preventive unit employees of the National Police of Ukraine, who are at different stages of professional genesis: cadets of the first

and the last year of study, police officers with five years of service. Modernization of the law enforcement system causes an objective need to improve the professional training of police officers and to form their professionally significant qualities and properties starting from the stage of university cadets.

The analysed research results give us an opportunity to suggest that all probationers demonstrate the presence of such qualities as: decisiveness, responsibility, mental ballast, criticality, perseverance, communicability, insistence on high standards for themselves and others, they are able to control their behaviour and actions, have circumspectness, can control their feelings, have sufficient adaptive capacity, but may show aggressiveness and inclination to risk.

The first-year cadets idealize their future profession. They are creative, emotional and impulsive, open to feelings of other people. The graduate cadets, in the majority, have the formed professional orientation and psychological readiness for professional work. They are purposeful, initiative, confident that they can improve the quality of life and achieve a high social status through professional work.

Police officers with professional experience are dissatisfied with their work, experience internal discomfort associated with professional and family overloads, which are typical for police officers in general at this stage of professionalization. They realistically assess their professional perspectives; getting higher education with specific training conditions is one of the ways to

solve the problem of dissatisfaction with themselves or their life situation in general.

The study results indicate the need for the differentiated approach to determination of a set of professionally important personal qualities important for preventive units employees of the National Police of Ukraine and development of these qualities at the professional path.

Key words: personality, professional and personal qualities, communicability, realism, purposefulness, conscientiousness, preventive activity.

Шевченко Лариса Александровна

Кандидат психологических наук, доцент, доцент кафедры социологии и психологии Харьковского национального университета внутренних дел, г. Харьков (Украина)

Шломин Александр Юрьевич

Аспирант Харьковского национального университета внутренних дел, г. Харьков (Украина)

ПРОФЕСІОНАЛЬНО - ЛИЧНОСТНІ КАЧЕСТВА РАБОТНИКІВ ПОД- РАЗДЕЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯ- ТЕЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПО- ЛІЦІЇ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПРО- ФЕСІОНАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ

АННОТАЦІЯ

В статті представлені результати дослідження деяких професійно значимих якостей особистості працівників підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України, що знаходяться на різних етапах професіогенезу: курсанти першого і останнього року навчання, працівники поліції з п'ятирічним стажем служби. Модерні-

зация правоохранительной системы в целом обуславливает объективную потребность в совершенствовании профессиональной подготовки сотрудников полиции, формировании профессионально значимых качеств и свойств, начиная с этапа обучения курсантов в высших учебных заведениях.

Анализ результатов исследования позволяет утверждать, что все испытуемые демонстрируют наличие таких качеств как: решительность, ответственность, уравновешенность, критичность, настойчивость, коммуникабельность, требовательность к себе и другим, способны контролировать свое поведение и действия, расчетливы, могут держать под контролем свои чувства, имеют достаточный адаптивный потенциал, но могут проявлять агрессивность и склонность к риску.

Курсанты-первокурсники идеализируют будущую профессию. Они креативны, эмоциональны и импульсивны, открыты к чувствам других. Курсанты выпускники в большинстве имеют сложившуюся профессиональную направленность и психологическую готовность к профессиональной деятельности. Они целеустремленные, инициативные, уверены, что смогут улучшить качество жизни и достичь высокого социального статуса благодаря профессиональной деятельности.

Работники полиции со стажем профессиональной деятельности испытывают неудовлетворенность своей деятельностью, переживают внутренний дискомфорт, связанный

с профессиональными и семейными перегрузками, характерными для работников полиции в целом на этом этапе профессионализации. Они реалистично оценивают свои профессиональные перспективы, получение образования в высшем учебном со специфическими условиями обучения является одним из путей решения проблемы неудовлетворенности собой или ситуацией в жизни в целом.

Полученные результаты исследования свидетельствуют о необходимости дифференцированного подхода к определению комплекса профессионально важных качеств личности сотрудников подразделений превентивной деятельности Национальной полиции Украины и развитию этих качеств в процессе профессиогенеза.

Ключевые слова: личность, профессионально - личностные качества, коммуникабельность, реалистичность, целеустремленность, совестливость, превентивная деятельность.

Дата отримання статті: 11.10.2019

Дата рекомендації до друку: 26.10.2019

Дата оприлюднення: 31.10.2019